

NÉVVÁLASZTÁS AZ IRC-N

1. A csevegőprogram használóit kérdeztem névválasztásuk oka felől. Az alábbiakban az irc-n használt neveket (nickname) vizsgálom

Az 1980-as évek végén az irc (Internet Relay Chat) volt az első internetes lehetőség arra, hogy a térbeli távolságot legyőzve “élőben” kommunikálhassanak egymással az emberek. Miután belépünk az IRC-szerverre, különböző csatornák közül választhatunk, melyeken valamilyen beszélgetés folyik. Bekapcsolódhatunk a már kialakult beszélgetésbe - azáltal, hogy mondandónkat begépeljük, s az megjelenik a beszélgetőpartner(ek) képernyőjén-, esetleg magánbeszélgetést kezdeményezhetünk valakivel.

A csevegőcsatornákat különböző céllal használják az emberek. Vannak, akik olcsó s gyors volta miatt ismerőseikkel, barátaikkal esetleg munkatársaikkal tartják így a kapcsolatot; vannak, akik unaloműzőként esetleg társaság hiányában próbálnak beszélgetőtársat találni; s vannak, akik partnert keresnek maguknak a világhálón.

2. A névválasztás motivációja

A névválasztást már az is befolyásolja, milyen céllal ül le a felhasználó irc-zni. A partnerkeresőknél ugyanis elsődleges szempontnak tűnik, hogy nemükről, életkorukról, esetleg lakhelyükről (is) adjon tájékoztatást a nevük, megkönnyítve ezzel a kapcsolatfelvételt. Azok, akik már meglévő ismerőseikkel kívánják felvenni a kapcsolatot, a már jól bevált, becenevükhöz ragaszkodnak. Mások pedig - nagyon különböző okokból - igyekeznek figyelemfelkeltő nevet választani. Úgy tűnik, hogy a névválasztást az irc-n valamennyi esetben a kapcsolatfelvétel megkönnyítése motiválja. Ezen általános célon túl azonban egyéb motivációs tényezőket is megkülönböztethetünk.

2.1. A legelterjedtebb, s talán legkézenfekvőbb módja a névválasztásnak az, amikor az eredeti **személynévből levezethető** a nicknév.

2.1.1. Ezen belül is leggyakoribb és legegyszerűbbnek tűnő névválasztás, ha az illető saját **keresztnevét** használja. Mivel valószínű, hogy az egyes csatornákon számtalan azonos keresztnevű egyén is tartózkodik, a később jövőnek valamilyen megkülönböztető jelet kell tennie a neve mellé, amennyiben keresztnevét kívánja használni. Ebből kifolyólag, attól függően, ki milyen információt szeretne közölni magáról, több névtípust különböztethetünk meg.

- a) Keresztnev változatlan formában: *Barna, Bence, csaba, Denes*
- b) Keresztnev megkülönböztető karakter(ek) használatával: *_Edina, Akos-, anita1, Attila_*,
- c) Keresztnev becézett alakja: *Danika, Ditta, dori, tib*
- d) Keresztnev becézett alakja megkülönböztető karakter(ek) használatával: *_Zsu_, /tomi/, Csabi1, Dani-ka, evi_*
- e) Keresztnev eredeti vagy becézett alakja és az életkor vagy születési év megadása: *adri22, Agi17, agnes34, Eszter13, Esztike20, andi_75 Akos-88*
- f) Keresztnev a lakhely és az életkor megjelölésével: *andr23bp, DAVE18_Bp*
- g) Kereszt- vagy becenév írásképeinek módosítása (névfordítás): *Annetteee, @lajoschka, Ildii, teeby, Nicoleeee, John*

2.1.2. Jóval ritkábbnak számít a **vezetéknévből származtatható** (*markovka, vasi*), valamint a **vezetéknévből és keresztnévből levezethető** nickname. Ez utóbbi kategórián belül két csoport jellemző:

- a) Monogram: *T_E, elem, GG,*
- b) Vezetéknév kezdőbetűje és a keresztnev: *dattila, AdriH, diab, Horsi, kmark, ZzSoLt*

2.2. A második nagy csoportba tartoznak azok a nevek, melyek a név viselőjének **személyiségére utalnak**, egyéniségével vagy érdeklődési körével kapcsolatos utalásokat tartalmaznak.

- a) **Kedvenc** híres emberek, film- vagy rajz**figurák**, azokhoz való hasonlóság miatt az adott figura vagy személy nevének a viselése: *Bolton, Bruce7479, Wini, Pokember, _Hakkinen, McLoad.*
- b) A név viselőjét **jellemző tulajdonság**, viselkedésbeli sajátosság megnevezése, arra való utalás: *{kAcSa},_Bacardi, blacksheep, Amaspite, csocso, Dinnye, Speedboy, yofej, gemini36.*

2.3. Az új névadási szokások kialakulását magyarázza az új, speciális kommunikációs helyzet is. A **virtuális írásbeliség** újszerűsége ugyanis a közvetlen írásbeli érintkezésben rejlik. Szokatlan, hogy nem látjuk, nem is halljuk a gyakorta teljesen idegen kommunikációs partnert, és az üzenet feladása és fogadása között tkp. nincs időbeli késleltetés, mint ahogy azt az írásbeli kommunikációnál eddig meg-

szoktuk. A számítógép közbeiktatásával folytatott kommunikációból hiányoznak továbbá a verbális kommunikáció legjellegzetesebb, a talán legfontosabb tényezői, melyek az információ túlnyomó többségét hordozzák: a mondatfonetikai és nem nyelvi kifejezőeszközök. Nélkülözhetetlenségüket igazolja, hogy máris kialakultak a beszélgetés során alkalmazott, s e hiány pótlására szolgáló ún. emotikonok vagy emotikus jelek. Az irc-n való névválasztásnál is megfigyelhető, hogy a felhasználók a névválasztás során e hiányt érzékelve a közvetlen kommunikáció esetén látható jelenségek bizonyos mértékű és típusú pótlásával próbálkoznak.

2.3.1. Ezzel magyarázhatóak például a nevekben megjelenő, a **felhasználó nemére, ill. külsejére való utalások**: *_csajszi, Baba_, Babyke20, DonJuan, Dorcica, egysrac, Handsome, Kand_úr, miss_, szepfiu, TheBoy,*

E névtípust kizárólag az ismerkedni vágyók használják. Az ide sorolható nevek információtartalma többnyire az illető nemének meghatározásában kimerül, ám különböző kiegészítésekkel információtartalma növelhető. A kombinált név előnye, hogy a kommunikáció kezdetén nem szükséges az ún. “sablonkérdéseket” feltenni. Érthető, hogy az effajta nevek a hagyományos kommunikációs folyamat során sokkal ritkábbak, és kevesebb funkcionális értékkel bírnak.

2.3.2. Ugyancsak az újfajta kommunikációs helyzet kívánja meg, hogy a programot hosszabb időn keresztül többszöri megszakítással használók nevében átmenetileg megjelenjék bizonyos **utalás pillanatnyi tevékenységüket illetően**: *bubu_ebed, resett_el, Cliu_melo, RenZ/AW, BOB/Tvzik, r0b1^away, freya/wrk, eviPANCSI, FeryWORK, 1DrD/ZzZZ*

E névtípus kialakulása is teljes mértékben praktikus okokkal magyarázható. Előfordul, hogy hosszabb-rövidebb időre meg kell szakítani a csevegést. Ilyenkor az illető nem lép ki, csupán nickjének megváltoztatásával jelzi, hogy pillanatnyilag nem tudja a képernyő történéseit figyelemmel kísérni, ám rövidesen – az adott cselekvés befejezése után - visszatér. A megváltoztatott név – az azonosíthatóság érdekében – természetesen nem más, mint az eredeti név kiegészítve az elfoglaltságra való utalással.

2.4. A hangzás alapján (*WriCkout, Checka*) választott nevek csoportjában azok a nickek kapnak helyet, melyek kiválasztásakor, ill. kitalálásakor a felhasználók csupán a jó hangzásra koncentráltak, nem voltak fontosak sem a jelentéstani szempontok, sem a hangsor információtartalma.

2.5. Pillanatnyi ötlet alapján: *gyere_ide, abcdef, dekoracio, eperfagy, kerdojel, ragtapsz, skhskh, SpejzAjto, rokakoma, nemtom, haj, wow, ddq, xy, mindenki, senki, Sok_meghaltam.*

A fenti nevek viselői arra a kérdésre, hogy miért ezt a nevet választották, többnyire a “Csak úgy”, “Mert épp ez jutott eszembe.” jellegű kérdésekkel válaszoltak; névadásuk okát tehát vagy nem tudták megmagyarázni, vagy olyannyira nem

számított a névként választott szó jelentéstartalma, hogy az első tárgy nevét írták be, amire épp ránéztek. Olykor az is lehet a magyarázat, hogy az ilyen jellegű névvel szeretne az illető kitűnni, kilógni a sorból.

3. A keletkezés módja

A névválasztás tükrözi az irc-ezők nyelvi kreativitását is. E tekintetben az egyes nevek jelentéstani és morfológiai vizsgálata nyújthat érdekes összképet. A nevek morfológiai felépítését figyelembe véve az alábbi csoportokat különböztettem meg:

3.1. Képzés: *sugarka, wikike, zalus, Zsuscsi*

3.2. Összetétel: *Napcsepp, hangyaboy, izomtibi*

3.3. Elvonás: *tib, N0rb*

3.4. Köznév tulajdonévvé válik: *szekreny, lovag_, Gyiiik*

3.5. Részben vagy teljesen idegen eredetű elemeket tartalmazó nevek: *TrauAngel, wildboyy, Norby-, DrumMano, Johnnyka, derMANN, meggi, Pethy, mRfaNAtiC, MrPoison, Fightklub, FireFeri*. (Ezek a nevek morfológiailag változatos képet mutatnak: egy részük a csupán magyar elemekből álló nevekkel azonos kategóriákba sorolható, bizonyos részük pedig morfológiailag nem elemezhető egyértelműen.)

Egyre megszokottabbá válik, hogy már a névadásnál is jelentős az idegen nyelvekből – elsősorban az angoltól, és kevésbé gyakran a németből – átvett, levezetett nevek számaránya. Természetesen ez is információtartalommal bíró momentum, hiszen német nevet többnyire az választ magának, aki beszéli (tanulja) is a német nyelvet, jelezve ezzel, hogy kész az adott nyelven való kommunikációra. Úgy vélem, korunkban ez egyre kevésbé tekinthető sznobságnak, nagyzolásnak vagy divathóbortnak.

3.6. Szóalak eltorzítása: *adlerj<ÁderJános, @FuckAnal, bjutiful, gregpitt<Brad Pitt, Kand_úr, qkac, Wadmacska, zolee, ChooseLee*

4. Kérdéses a **nicknevek** személyneveken belüli **besorolása**. A becéző- ill. ragadványnevekhez állnak közel, ám a “a ragadványnevek keletkezésekor is két tényezővel kell számolnunk: az elnevező közösséggel, illetőleg az elnevezett egyénnel.” (Ördög: 1974:426) A nicknevek esetében e két tényező azonban egy és ugyanaz. E névtípus sajátossága, hogy az elnevezett egyén szinte kivétel nélkül saját magának választja a nevét, nem mástól kapja. Ebből kifolyólag az efféle nevek sokkal több személyes jellegű információt tartalmaz(hat)nak, utal(hat)nak az egyén belső, külső tulajdonságára (*izomtibi*), pillanatnyi lelkiállapotára (*maganyos, sadman*) illetve tevékenységére (*TommyWORK, GyrosFÜRDIK*), oly módon, hogy közben sajátmagáról alkotott képéről is információhoz juthatunk. A fentiekben láttuk, hogy sokféle változatuk lehet, közös tulajdonságuk azonban, hogy a névválasztóknak ugyanaz a céljuk: valamit közölni magukról, az adott helyzethez és kommunikációs célhoz alkalmazkodva a leglényegesebb információt megragadni a személyiségükből. Éppen ezért –úgy vélem –, az irc-n használt nickneveket nem sorolhatjuk a becéző- ill. ragadványnevek közé, új kategóriaként, **önelnevezések**ként célszerű kezelnünk őket.

{kAcSa}: “Mert sokat beszélek (...)ja a kis- és nagybetűk? Csak úgy.”
|BjK|: monogram
Antonio: netezés közben ragadt rá
Apoca30: 30 éves, a név csak úgy
BalaZola: Két személyt takar a név: Balázs és Zoltán
Bolton: Bartátai nevezték el így, mert hasonlít a Szívtipró Gimi főhősére
Bootsy: Árral szemben frontemberének a neve
Bruce7479: Bruce Willisnek ez volt a jelvéyszám a Die hard 3-ban
CaddyMan: Van egy cadillacje
casull : fegyvermárka
Checka: jól hangzik , droggal kapcsolatos a jelentése
ChooseLee: “Ha angolul kiejted ezt kapod: csúzlí, aminek van magyar jelentése is...
egyszer eszembe jutott ez a szó, és azóta használom”
Cutoff: jó a hangzása
Dinnye: kémiaórán lapított, mint dinnye a fűben
Elric: egy könyv főszereplője
emeric: görkorcsolya-márka
ervin: Eredeti neve Gábor, de túl sok Gábor van a felhasználók között
fxGeorge: F. Gyuri az eredeti neve x=csak úgy
Gabor: eredeti keresztnév
gyere_ide: “Haverommal dumáltam és ő ihlette”
Gyros: szereti, Görögországban ragadt rá
Hardbody: “mert izmos vagyok”
hargita: kedvenc hely
Heile: egy atléta neve
Himgringo: innovatívnak érzi magát
iky: óvodában kapott becenév, a keresztnévéből ered
izomtibi: Galla kabaréjából szedte össze
kole: vezetéknév első négy betűje
Krisz_: eredeti keresztnév becézett alakja _: már volt egy másik Krisz
Laccer: keresztnév becézett alakja
Light: ez tetszett, nem tudom megmondani
magic 32: Magic Johnson 32-es meze
magyar: a kutyáját hívja így
markovka: eredeti vezetéknév becézett alakja: *Markovich*>*markov+ka*
miciDonat: Donat: eredeti keresztnév; Mici: eredeti becenév
MikiEgér: rögtönzött név
MrPoison: “a nevem Méreg Bálint”
muffalo: “mer’ illik rám”
Nekem_8: kedvenc film címe
NSX: jó autó
Platos: “mert plátói volt”
plussnyul: “Mert van 1 nagy plüssnyuszim :)”

Ranz: amúgy Lajos, de graffitisként ezeket a betűket szerette írni
Santhos: Mexikóban nevezték el így
shabee: Cshabee<Csabee<Csabi<Csaba eredeti keresztnév becézett alakja
Sonashi: rádiómárka
Speedboy: életvitelét tükrözi
Tempest: “a Shakespeare-ből...”
THS: THomaS <Tamás
TommyY2K1: Tamás2001; Y=year, 2K=2 kiló=2000
Tompika28: Tominak hívják, szereti a Besenyő-családot, 28 éves
TranceB18: kedvelt zenei irányzat+Boy+18 éves
vasi: vezetéknev becézett alakja: Vass Attila
wikike: “Örökölttem a nevet, a közeli ismerőseim, barátaim Vikinek, apu Vikikének hívott.”
Wini: Winston Churchill volt a kedvenc történelmi alakja gimnáziumban
WriCkout: “Fantázianév. Valami angolos beütésű nevet akartam, aztán ez lett:]
zionduc: “párduc, csak nagyobb a farka”
Zoli27: Szabó Zoltán és 27 éves
Zolindy: Zoli+ Indy<Indiana Jones

Irodalom

- BALÁZS JUDIT 1982. A ragadványnevek szerepe Rábaszentandrás névrendszerében. Nyelvtudományi értekezések 114. sz.
- FARKAS TAMÁS 1999. A magyar családnév (látszólagos) információtartalma és a névváltoztatások háttere. In: Kugler Nóra–Lengyel Klára (szerk.): Ember és nyelv. Tanulmánykötet Keszler Borbála tiszteletére. ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék. Budapest. 80–85.
- HAJDÚ MIHÁLY 1994. Magyar becézőnevek (1770–1970). Akadémiai Kiadó. Budapest.
- ÖRDÖG FERENC 1974. A ragadványnévadás nyelvi eszközeiről. In: Imre Samu–Szathmári István–Szűts László (szerk.): Jelentés és stilisztika. Nyelvtudományi értekezések 83. sz. 426–7.
- RÁCZ ENDRE 1974. Magyar becenevek. TIT. Budapest.
<http://www.computer-woerterbuch.de>

ÉRSOK NIKOLETTA ÁGNES